



GÖTEBORGS
UNIVERSITET

STATSVETENSKAPLIGA INSTITUTIONEN

INVANDRARE SOM ALDRIG INVANDRADE ATT DEKONSTRUERA BEGREPPET ANDRA GENERATIONENS INVANDRARE

Kartläggning och förklaringar av identitetstyper hos
personer med utlandsfödda föräldrar

Ramin Shirali

Uppsats/Examensarbete:	15 hp
Program och/eller kurs:	SK1523
Nivå:	Grundnivå
Termin/år:	Vt 2017
Handledare:	Katarzyna Jezierska
Ord:	11999

”Contain all human faces in your own
without any judgment of them”.

Rumi

Abstract

I den här uppsatsen utforskas hur begreppet andra generationens invandrare har dolt en mångfald av olika identitetstyper som personer till utlandsföda föräldrar kan ha. Att personer födda eller uppvuxna i Sverige klassificeras som andra generationens invandrare är missvisande, eftersom livsförutsättningar och erfarenheter kan ha format olika identitetstyper som inte reflekterar begreppet i fråga. Uppsatsen strävar efter att ifrågasätta det tolkningsföreträde som myndigheter och massmedia har samt synliggöra den pluralitet av identiteter som vanligen försvinner in i en formlös massa av generaliserande språkbruk.

Tio respondentintervjuer utfördes vilka avgränsades till följande områden: (1) Dynamiken inom familjen samt dynamiken mellan familjen och det större samhället. (2) Identitetskonstruktionen i en multikulturell kontext. (3) Diskrimineringens betydelse för identiteten. (4) Strategier som tas i bruk för att bevara de etniska och kulturella särdrag som präglar föräldrahemmet.

Utifrån de här avgränsningarna besvarades två forskningsfrågor: (1) Vilka identitetstyper och identitetspositioner förekommer bland intervjupersonerna? (2) Vad kan förklara de här valda typerna och positionerna?

Tre identitetstyper kunde urskiljas, vilka har betecknats som invandrare, transnationell och svensk. Männen tenderade att positionera sig bland ytterligheterna i undersökningen, d.v.s. mot identitetstyperna invandrare och svensk, medan kvinnorna tenderade att positionera sig i ett transnationellt rum, där de kände samhörighet med både sina föräldrars och det större samhället. Respondenternas placering bland identitetstyperna berodde främst på det dynamiska samspelet som skedde inom familjen samt mellan respondenterna och det större samhället.

Nyckelord

Andra generationens invandrare • utländsk bakgrund • socialkonstruktivism • identitetskonstruktion • strukturell lingvistik • minoriteter • binära kategorier • vithet • interpellation • negering.

Innehållsförteckning

INLEDNING	1
TIDIGARE FORSKNING	1
FORSKNING UTANFÖR SVERIGE.....	2
FORSKNING I SVERIGE.....	4
***	5
TEORI	7
SOCIALKONSTRUKTIONISM	7
IDENTITETSKONSTRUKTION	9
VITHETSNORMER	10
MINORITETSTYPER.....	12
***	12
AVGRÄNSNING OCH FRÅGESTÄLLNINGAR	14
METOD.....	15
ANALYS.....	15
IDENTITETSPOSITIONER OCH IDENTITETSTYPER.....	15
BAKOMLIGGANDE ORSAKER	20
SLUTSATSER	25
REFERENSFÖRTECKNING	27
APPENDIX	30
INTERVJUSHEMA.....	30
INTERVJUBLANKETT	32
LINGVISTISKA KONSTRUKTIONER	33

Inledning

I den här uppsatsen utforskas hur begreppet andra generationens invandrare har dolt en mångfald av olika identitetstyper som personer till utlandsfödda föräldrar kan ha. Att personer födda eller uppvuxna i Sverige klassificeras som ”andra generationens invandrare” är missvisande, eftersom livsförutsättningar och erfarenheter kan ha format olika identitetstyper som inte reflekterar begreppet i fråga. Uppsatsen strävar efter att ifrågasätta det tolkningsföreträde som myndigheter och massmedia har samt synliggöra den pluralitet av identiteter som vanligen försvinner in i en formlös massa av generaliserande språkbruk. Därmed riktas tolkningsföreträdet om mot individerna som innefattas av begreppet ”andra generationens invandrare”. Ur en samhällelig synvinkel blir det därför viktigt att kartlägga de identitetstyper som uppkommer. Ur en vetenskaplig aspekt, särskilt angående forskning om integration, kan det vara viktigt att urskilja de mönster som uppstår mellan identitetstyper och utanförskap. Vilken inverkan har olika former av identiteter ur ett socioekonomiskt och integrationsmässigt perspektiv? Vilken inverkan har olika former av identiteter för vidareutbildning i högre eller mindre utsträckning? Att behandla personer födda till invandrande föräldrar som ”andra generationens invandrare” döljer därför många möjligheter till vidareforskning om integration.

Syftet med uppsatsen är att kartlägga de identitetstyper som förekommer hos de som har kategoriserats som ”andra generationens invandrare” eller ”utländsk bakgrund”, d.v.s. inrikesfödda barn med minst en utlandsfödd förälder (SCB, 2010: 6; Efendic et al. 2012: 62; Kulturdepartementet, Ds 2000(43): 42). Det är viktigt att påvisa den pluralitet som finns inom den här gruppen för att motverka diskriminerande, rasistiska och förtryckande praktiker som byggs upp genom den schablonisering, stereotypisering och generalisering av människor som kan skapas utifrån en sådan förenklad kategorisering.

Kvalitativa respondentintervjuer har utförts, vilka utgår från ett semi-strukturerat intervju-schema baserat på presenterade teorier och tidigare forskning. Uppsatsen struktureras i följande ordning: För det första, framläggs tidigare forskning på studieområdet i fråga. För det andra, presenteras teorier med en förankring i konstruerandet av identiteter. För det tredje, diskuteras metoden för studien samt eventuella för- och nackdelar. För det fjärde, analyseras och diskuteras materialet. Slutligen, dras slutsatser av resultaten.

Tidigare forskning

Merparten av forskningen i fältet utanför Sverige, vilket kommer redogöras nedan, kommer från Nordamerika samt i vissa fall Västeuropa och använder kvantitativ empiri. Därefter kommer studier med förankring i Sverige att redogöras, vilka främst baseras på kvalitativa metoder.

Forskning utanför Sverige

Forskning som har genomförts utanför Sverige baseras främst på nordamerikansk och västeuropeisk forskning, vilka i första hand använder kvantitativ data. De här studierna fokuserar sällan på enskilda etniska grupper, utan på de faktorer som gör integrationen av ungdomar med utländsk bakgrund mest verksam.

En rad studier har fokuserat på de kulturella och psykologiska förändringarna som sker när två eller flera olika kulturella gemenskaper kommer i kontakt med varandra. En framgångsrik integrationsprocess har härletts till psykologiska och sociokulturella faktorer, där individens personliga känsla av välbefinnande uttrycks genom självkänsla och stress (Berry, 1997: 6; Ward & Rana-Deuba, 1999: 434-435; Phinney, 1991). Två betydande dimensioner i dessa studier innefattas av det dynamiska samspel som sker mellan (1) bevarandet av det kulturella arvet och den etniska identiteten, vilka är föränderliga över tid och kontext, samt (2) viljan att delta i det större samhället och samhörigheten med den nationella identiteten. Studierna inriktar sig därför främst på att undersöka den grad individer behåller delar och beteenden från sin kultur i enlighet med dess seder, så som språkkunnighet, sociala nätverk, deltagandet i olika etniska samfund, kulturella seder samt religiös tillhörighet (Phinney & Ong: 2007: 271, 279; Waters & Jimenez, 2005: 109-110; Berry, 2005; Portes & Hao, 2002: 890; Phinney, 1990: 13-16).

Studier har även visat att föräldrar har en direkt inverkan på barns självkänsla, akademiska resultat och avvikande beteende. Föräldrars grad av förankring till kulturella aktiviteter och läsningsfrekvens har haft påtaglig inverkan på barns identitet, avvikande beteende, psykosociala välmående samt prestation i skolan, vilket i sin tur styr barnens liv i olika riktningar, så som utåt mot det större samhället, eller inåt mot den etniska och kulturella identiteten. Resultaten visar att konflikter mellan barn och föräldrar har negativa effekter inom ovannämnda områden, medan samförstånd mellan vederbörande parter har positiva effekter (Berry & Sabatier, 2008: 178; De Graaf et al., 2000: 107-108; Rumbaut, 1994: 790).

Mer ingående undersökningar om samspelet mellan barn och föräldrar utförts. Familjeklimat, nationell kontext samt uppfostringsmodeller skapar en miljö där barnen blir mer eller mindre benägna att bejaka föräldrarnas inflytande, råd och sociala praktiker. Uppfostringsmodellerna består av varierande graderingar av värme och kontroll, vilka är (1) övervakande, (2) auktoritär, och (3) tillåtande. Den första modellen betecknar en blandning mellan kontroll och värme, den andra modellen är kontrollerade utan värme medan den tredje modellen har värme utan kontroll. Det har påvisats att familjevärden och kulturella värden ärvs ned i större utsträckning av övervakande och tillåtande föräldrar än hos familjer med auktoritära föräldrar. Hög grad av öppenhet, tillit och förståelse gentemot barnet, engagemang i tidig ålder samt föräldrarnas förmåga till att skapa strategier för överförandet av kulturella värderingar är viktiga faktorer för att bibehålla gemenskapen inom familjen och bevarandet av kulturella värden som föräldrarna bär på. Generellt sett, är det personer som engagerar sig i båda kulturerna, d.v.s. i föräldrarnas hemlands kultur och värdlandets kultur, de som upplever högst psykologiskt välmående samt högst anpassningsgrad i skolan och familjens samfund

(Phalet & Schönflug, 2001: 186, 197-199; Darling & Steinberg, 1993: 490; Schönflug, 2001: 182, 184-185; Grisee et al. 2000: 205; Sabatier & Berry, 2010: 206).

Forskning har även bevisat att uppfattad diskriminering är en viktig indikator på hur väl individer anpassar sig, såväl psykologiskt som sociokulturellt i ett samhälle. När ungdomar uppfattar sig bli diskriminerade, finns en ökad risk för minskat psykologiskt välbefinnande samt sämre chanser till att lyckas i skolan. Diskriminering leder till ökad känsla av alienering och mindre delaktighet i värdlandets kultur, samtidigt som den ökar graden av identifikation med föräldrarnas hemlands etnokulturella och religiösa tillhörighet. Religion och nationell identitet är markörer som ofta kan vara intimt kopplade till varandra, därmed ökar identifikationen med den religiösa tillhörigheten vid uppfattad diskriminering (Gungör et al., 2011: 1368; Berry & Sabatier, 2010; Berry & Sabatier, 2008: 180-181; Portes & Zhou, 1993; Verkuyten & Yildiz, 2007: 1460-1461).

Även den nationella kontextens inverkan på familjesammanhållningen, och överföringen av kulturella värden mellan föräldrar och deras barn, har varit föremål för en rad studier. Individer som vistas i länder som för en multikulturell politik, har lättare att integrera sig och är mindre benägna att möta diskriminering, medan motsatta resultat visas stämna för länder som för en assimilationistisk politik. Detta medför att individer som vistas i ett land som för en assimilationistisk politik, är mer benägna att närma sig sin etnokulturella identitet vid diskriminering, än individer som vistas i länder som för en multikulturell politik (Berry & Sabatier, 2010: 204-206; Verkuyten, 2005: 121, 135-136; Rumbaut, 1994: 789).

Olika makro- och mikrostrategiska faktorer har visat sig vara lämpliga för integration. Statliga program för lån till högre studier, undantagna traditionella fördomar för särskilda grupper, etniska samfundets egna resurstillgångar och sociala nätverk, stegvis assimilering från en generation till en annan, samt mellanäktenskapliga relationer med majoritetsbefolkningen har i den amerikanska kontexten visat vara verksamma för integrering, ökat psykologiskt välmående, högre grad av akademisk utbildning samt starkare utbildningsambitioner. De största barriärerna till integration har å andra sidan berört fenotypiska skillnader med avseende på ras, marginaliserade bostadsområden, ensamstående föräldrar, socialt isolerade familjer samt saknaden av mobiliseringsstegar (Gibson, 2001: 20-22; Zhou, 1997: 986, 989-990, 999; Bobo, 1996: 967; Portes & Zhou, 1993: 75-76, 83, 85-86; Whyte 1943/2010).

Språk har en viktig funktion i identifikationsprocessen. Barn som kontinuerligt och parallellt har bemästrat både föräldrarnas och värdlandets språk samt de respektive kulturer som associeras med språken har det lättare med avseende på bra familjerelationer och psykosocial anpassning. Barn som endast har bemästrat sina föräldrars språk, har en större lojalitet till familjen, men visar på lägre grad av självförtroende och karriärambitioner än tvåspråkiga barn. Systematiska skillnader förekommer mellan könen. Det är större sannolikhet att flickor är tvåspråkiga, vilket reflekterar de tätare band som de ofta har till deras familjer och högre karriärmässiga ambitioner. Flickor har till följd möjligheten att bära mer multikulturella identiteter och även mer panetniska identiteter, medan pojkar tenderar att

vara mindre benägna att bära mångkulturella identiteter, och är vidare mindre flexibla samt endimensionella i detta avseende oavsett om det gäller assimilering eller stark etnisk samhörighet (Portes & Hao, 2002: 907-908; Rumbaut, 1994: 788-789).

Forskning i Sverige

Studier i Sverige med avseende på identitetskonstruktioner av den s.k. andra generationens invandrare har skett i begränsad utsträckning. Undersökningarna har främst inriktat sig på enskilda etniska minoriteter, vilka nästan uteslutande har varit ungdomar under intervjubaserade former. Endast enstaka studier inriktar sig på ett bredare urval. Därför saknas mer generella och jämförande ansatser mellan olika etniska grupper, trots att det finns tydliga överlappningar i resultaten mellan de här olika grupperna i studierna. De grupper som har studerats har haft assyrisk (Deniz & Perdikaris, 2000; Deniz, 1999), chilensk (Borgström, 1998), finländsk (Olkiewicz, 1990; Soininen, 1989), grekisk (Engelbrektsson, 1987a, 1987c), iransk (Ahmadi & Ahmadi, 2012; Wikström, 2007), italiensk (Engelbrektsson, 1987b, 1987c), jugoslavisk¹ (Olkiewicz, 1990) och turkisk bakgrund (Engelbrektsson, 1995; Yazgan 1993; Yazgan 1983).

Föräldrarnas uppväxt i hemlandet har visat vara betydande för barnens förmåga att anpassa sig till det svenska samhället. Studier har visat att utlandsfödda som kommer från landsbygden har mer konservativa värderingar än de som kommer från storstäderna. Barnen får som en konsekvens en uppfostran som oftast bygger på rädsla snarare än samförstånd, vilket gör att det blir svårt att balansera hemlandets kulturella värderingar med det större samhällets. Barn och ungdomar som å andra sidan har växt upp med föräldrar som har en storstadsbakgrund tenderar att, ha bättre relation med föräldrarna, större samhörighet med det svenska samhället, samt en bättre förmåga att växla och navigera mellan båda kulturerna. Föräldrarnas vistelsetid i Sverige och utbildningsnivå har också stor betydelse för hur tillåtande föräldrarna gentemot sina barn. Generellt brukar föräldrar med längre vistelsetid i Sverige och högre utbildning underlätta för barnens anpassning och engagemang till det större samhället. Föräldrarnas trivsel och grad av förankring till det svenska samhället, har också visat sig ha betydande inflytande över barnens anpassningsgrad, särskilt med avseende på relationer mellan föräldrar och barn av samma kön. Även mellanäktenskapliga barn med ena föräldern född i Sverige visar på liknande tendenser (Deniz & Perdikaris: 2000: 184-187, 209-212; Yazgan 1993 85; Olkiewicz, 1990: 81-84, 97, 115, 122, 124; Soininen, 1989: 287; Engelbrektsson, 1987c; Ålund, 1985: 21, 102, 108; Yazgan, 1983).

Ett genomgående mönster från studier i Sverige är att ungdomarna i studierna positionerar sig själva i ett transnationellt rum. Oftast står inte ett gemensamt etniskt ursprung i centrum, utan gemensamma erfarenheter av att ha utländsk bakgrund. Dessa positioner är temporära, högst föränderliga över tid och beroende på den kontext de befinner sig i. Därför

¹ Numera f.d. Jugoslavien, vilket idag består av länderna Bosnien, Makedonien, Montenegro, Kosovo, Kroatien, Serbien och Slovenien.

skapas ofta s.k. lokala positioneringar. Detta tillstånd reflekterar en ”både och- position” eller ”hybriditet”, vilket speglar den komplexitet som dessa tillhörigheter inbegriper och vilka är sammanlänkade med olika rum som familj, bostadsområde, skolan, yrkesroll samt religionstillhörighet. Både yttre och inre förväntningar har en inverkan på dessa positioneringar. Förväntningar och föreställningar på makronivå, d.v.s. från det större samhället förmedlar oftast en negativ bild, medan diskussioner på mikronivå har en jämställd- och gemenskapsgrundande verkan vilket bidrar till att reducera de stigmatiserande effekter som ofta associeras med etniska kategoriseringar. Föräldrarnas förväntningar har också betydelse för ungdomarnas positioneringar, vilket i synnerhet reflekteras genom deras önskan att bo kvar i Sverige eller återvända till hemlandet. Vidare, har det svenska språket och hemspråket olika användningsområden och sfärer för ungdomarna. Det svenska språket pratas i den offentliga sfären, även mellan syskon och vänner av samma etniska ursprung, medan föräldrarnas modersmål reduceras till den privata hemsfären mellan föräldrar och barn (Ahmadi & Ahmadi, 2012: 200-203; Lundqvist, 2010: 310; Wikström, 2009: 65-66; Sernhede, 2009; Pettersson, 2008: 95, 138; Wikström, 2007: 230-233, Engblom, 2004: 189-192; Deniz & Perdikaris, 2000: 184-187; Borgström, 1998; Olkiewicz, 1990: 108, 113, 116, 149; Soinonen, 1989: 287; Boyd, 1987: 185, 188-189, 192-193; Engelbrektsson, 1987a: 118-119, 170-171, 1987b: 110, 113, 117).

Strategier för att bevara de kulturella värderingarna visade vara betydelsefulla hos minoriteter som tidigare har varit s.k. icke-frivilliga minoriteter. Sammanhållningen bevaras genom varierande strategier så som språket, religionstillhörighet, högtider, endogami, kulturella attribut uttryckta genom föreningar, sociala umgängeskretsar, enklaviserade bostadsområden, tätt sammanknutna släktband samt genom producerandet och spridandet av kunskap om samfundets historia och öde. Även grundandet av institutioner så som religiösa institutioner, radio- och tv-stationer, folkskola, eftermiddagsskolor och bibliotek har varit strategier för att undvika total assimilation. Vidare är den sociala kontrollen inom dessa institutionella kontexter den starkaste mekanismen för bevarandet av den etniska och kulturella identiteten, där heders-, ryktes- och skamkulturen är viktiga beståndsdelar (Deniz & Perdikaris, 2000; Deniz, 1999: 335, 338, 480; Engelbrektsson, 1987a 165-169, 184-200; Engelbrektsson, 1987c).

Forskningen utanför Sverige och inom Sverige skiljs åt inom vissa områden, men även överlappningar kan urskiljas.

Till de områden där forskningen skiljer sig åt, är hur den s.k. ”utomsvenska” forskningen främst baserar sig på ett kvantitativt metodval, medan den svenska forskningen grundar sig på ett kvalitativt metodval. Vidare grundar sig den utomsvenska forskningen sällan på specifika etniska minoriteter som i den svenska, utan på befolkningsdata på en mer aggregat nivå. Den utomsvenska forskningens syfte grundar sig dessutom på att hitta strategier för ökad integration in i värdlandet, där varierande kontexter frekvent betonas med

avseende på om ett visst land har en assimilationistisk eller multikulturell politiskt hållning, något som den svenska forskningen inte berör. Den terminologi som rör hur individerna förhåller sig i s.k. ”transnationella rum”, där identiteterna rör sig med varierande positioneringar, är specifikt för svensk forskning. Utomsvensk forskning betonar emellertid en anpassning och bemästring av både värdlandets och föräldrarnas hemlands språk och kultur som eftersträvansvärt, och vilket till en grad kan ses i ljuset av ett ”transnationellt rum”. Utforskandet av förväntningar från det större samhället och individbaserade förväntningar påträffats endast i den svenska forskningen, där det större samhällets förväntningar vanligen är negativa, medan diskussionsbaserade, lokala möten rymmer mer positiva och jämlikhetsskapande beskrivningar. Diskriminering, särskilt med avseende på fentotypiska skillnader urskiljs främst i den utomsvenska forskningen, där ökad uppfattad diskriminering positionerar personer med utländsk bakgrund närmare föräldrarnas kulturella värderingar och religionstillhörighet, särskilt i ett land som för assimilationistisk politik.

Forskningen mellan dessa fält överlappar inom många områden. Valet av befolkningsdata begränsas oftast till barn eller ungdomar i båda fallen. Föräldrarnas inverkan är central i båda fälten, där stränga föräldrar eller föräldrar med en högre grad av öppenhet ger olika utfall i barnens val av förhållning till det större samhället och närhet till familjen. Föräldrarnas förankring till värdlandet, utbildningsnivå och värderingar brukar förstås i bakgrund av den svenska forskningen till om de har landsbygdsbakgrund (konservativa värderingar, strängare uppfostran och lägre utbildning), eller storstadsbakgrund (liberala värderingar, öppnare uppfostran samt högre utbildning), där föräldrar med storstadsbakgrund har närmare relation till sina barn, och där barnen har lättare att navigera mellan det större samhället och familjen, vilket är närmast motsatsen till hur det förhåller sig hos familjer med landsbygdsbakgrund. I den utomsvenska forskningen, speglas detta genom uppfostringsmodeller med auktoritär, övervakande och öppen karaktär. Stränga föräldrar brukar skapa samma förhållande som föräldrar med landsbygdsbakgrund, och föräldrar med ett öppet eller övervakande uppfostringsätt leder till liknande utfall som föräldrar med storstadsbakgrund i den svenska forskningen. Vidare visar båda fälten att språket har olika sorters funktioner, där föräldrarnas hemlands språk begränsas till hemmet, medan värdlandets språk dominerar offentliga utrymmen. Den utomsvenska forskningen visar i det här avseendet på en mer fördjupad bild, där flickor generellt har förmått behärska både värdlandets och det övriga samhällets språk bättre. Detta medfört att flickor tenderar att balansera livet i hemmet med det större samhället bättre än pojkar. Pojkar brukar vara mindre anpassbara i detta avseende, och tenderar att antingen luta mer mot det större samhället eller familjen. Slutligen påvisas det i den utomsvenska forskningen, att bemätrandet av både hemmets och det övriga samhällets kultur och språk är viktigt för den psykosociala hälsan och leder ofta till högre karriärambitioner. Studier kring icke-frivilliga minoriteter, vilka har historiskt förföljts och marginaliserats i hemlandet berörs i båda fälten. Icke-frivilliga minoriteter berörs teoretiskt och empiriskt utanför Sverige, medan svensk forskning har gjort djupgående studier kring ett antal etniciteter vilka kan betecknas som icke-frivilliga minoriteter, där deras strategier för

bevarandet av kulturella värderingar, vilka involverar en mängd sociala och institutionella åtgärder från det egna samfundet har kartlagts.

Genom att sammanväva det breda urval som präglar forskningen utanför Sverige, samt de kvalitativa intervjumetoder som präglar svensk forskning, leds forskningen in ett utforskat rum. Det dynamiska samspel som sker mellan familj och det större samhället återges i högre grad i den utomsvenska forskningen och detsamma gäller diskriminering på fenotypiska grunder. De här två aspekterna bör därför accentueras mer i den svenska kontexten. Den utomsvenska forskningen betonar assimilation som eftersträvansvärt, medan den svenska forskningen fokuserar på hur individer med utländsk bakgrund ofta innehar hybrida positioner i en multikulturell kontext. Det vore mest lämpligt att utgå från den här sistnämnda inriktningen i den här studien. Svensk forskning har utforskat hur icke-frivilliga minoriteter har skapat strategier för att bevara kulturella och etniska särdrag, även detta kommer att uppföljas. Vidare kommer anpassning med avseende på bemästringen av både familjens och värdlandets kulturer och språk att tas upp, samtidigt som möjliga skillnader med avseende på kön kommer att tas hänsyn till. Betoningen på uppfostran kommer att fokusera på den utomsvenska forskningens uppfostringsmodeller, men även föräldrarnas bakgrund kommer att tas hänsyn till. Yttre förväntningar, med avseende på det större samhället och på individnivå, vilket ofta påträffas i den svenska forskningen kommer även att utforskas i den här studien. Slutligen kommer valet av befolkningsdata likna den tidigare forskningen från båda fälten genom att inrikta sig på ungdomar, och i detta fall ungdomar med eftergymnasial utbildning.

De här berörda aspekterna kommer att återkomma i teorin och intervjuschemat, för att fånga in de olika aspekterna som kan påverka respondenternas identitetskonstruktioner.

Teori

Den teoretiska delen försöker begripliggöra uppbyggnaden av en kategori, uppbyggandet genom olika sociala entiteters interaktioner med varandra, de historiska implikationer som har format och fortsätter formar individer samt de förutsättningar som olika grupper har haft historiskt. De består av fyra följande teman vilka struktureras i följande ordning: För det första, redogörs socialkonstruktionistiska teorier och begrepp. För det andra, vidarebyggs föregående tema med hur identiteter konstrueras. För det tredje, redogörs vithetsnormer inverkan i de här identitetskonstruktionerna. För det fjärde, beskrivs de skillnader som förekommer mellan olika minoritetstyper, och hur detta påverkar deras förutsättningar för identitetskonstruktioner i grunden.

Socialkonstruktionism

Ett grundläggande antagande inom den socialkonstruktionistiska teorin är att en kategorisering inte hade behövt existera som den är utformad i nuläget, den behöver därmed inte bli betraktad som naturbestämd eller oundviklig och kan därmed förändras. Vi kan därför

dekonstruera vad som vi vet är verkligt med den grundläggande frågeställningen kring hur något accepteras som verkligt (Berger & Luckmann, 1966). Individens sociala verklighet formas främst i två faser, där den första kallas för primär socialisation och sker under barndomen samt de tidiga ungdomsåren, där den grundläggande kärnan till identiteten grundläggs genom sociala erfarenheter, språket samt den känslösa tillgivenhet barnen identifierar med sin signifikanta andra (ibid: 152, 154-155, 157). Den sekundära socialisationen tar sedan över fram till vuxen ålder, där individen i mötet med nya grupper måste ta sig an nya roller för att kunna vara delaktig i samhället genom en internalisering av institutioner eller institutionella "undervärldar", men vars inverkan är mindre djupgående och därmed mer föränderlig än under den första socialisationen (ibid: 158, 160-162).

Socialt konstruerade kategorier ger upphov till att en viss grupp tenderar att exploatera en annan grupp. (Hacking, 1999: 24). I fallet med kategoriseringen andra generationens invandrare, är målet att skapa medvetande om och ifrågasätta begreppet som deterministiskt (ibid: 5). Att utforska de identitetspositioner som gruppen ifråga känner igen sig i blir därmed ett sätt att ifrågasätta den kategori som har utformats för barn till utlandsfödda föräldrar, samtidigt som exploatörernas mål och ideologi demaskeras genom dekonstruerandet av kategorin (ibid: 7-8). En individ behöver inte vara medveten om att de inbegrips av en kategori. Exempelvis är kategoriseringen "kvinnor i tredje världen", uppbyggd av västerländska vetenskapliga diskurer om hur "tredje världen" i generaliserande termer skiljer sig markant mot västvärlden (Mohanty, 1999: 196-197), och skapar därmed en tydlig och synlig kategori förenat med en hierarkisering, vars uppbyggnad förutsätter "en ahistorisk, universell enighet bland kvinnor som grundar sig på en generell uppfattning om underordning" (ibid: 201). Här blir den västerländska feminismen subjektet medan "de andra kvinnorna" blir objektifierade, likt studieföremål i förenklade analytiska termer, där "tredjevärldenskvinnor" beskrivs som den "förtryckta tredje världen-kvinnan" genom konstruktionen av "tredje världens olikhet" (ibid: 208).

En loopingeffekt betecknar hur en kategorisering formar en individ och hur denne vidare omformar klassificeringen. En människas medvetenhet kring en klassificering lämnar möjligheten att passa in i den givna mallen eller att försöka ta sig ur den. Dynamiken i en loopingeffekt speglas genom den interaktion som uppkommer av en kategorisering, och de personer som berörs av kategoriseringen, i samverkan med sociala praktiker och institutioner (Hacking, 1999: 34). Loopingeffekten tar sin början genom att den kategoriserade människan omformar sitt beteende utefter kategoriseringen. I detta skede ändras kriterierna för kunskapen av klassifikationen då de inte längre passar in i den tidigare beskrivningen av personen (Hacking, 2004: 296-297). Med andra ord, uppkommer en beteendeförändring hos kategoriserade personer som en effekt av kategoriseringen, vilket bidrar till att omforma den ursprungliga klassifikationen.

Identitetskonstruktion

En kulturell identitet formas genom likheter och olikheter. Å ena sidan, urskiljs likheterna genom en grups gemensamt delade kultur, konstruerade riter och traditioner som har formats utifrån en delad historia och ett gemensamt ursprung (Hall, 1990: 223). Å andra sidan, bestäms identiteter på grundval av olikheter mellan vad jaget inte är i relation till ”de andra”, d.v.s. vad ”de andra” saknar i relation till jaget, vars skillnader kan uppfattas som både positiva och negativa (Hall, 1996: 4). Konstruktionen av en identitet är en ständig process som bildas i en kontext där individer och grupper är positionerade gentemot varandra och genererar en indelning mellan ”vi” och ”dem” (Hall 1996: 3-4; Hall, 1990: 222). Den här dynamiska processen beror på en affektiv och konkurrerande dimension av jämförelser mellan ingrupper och utgrupper där relationen mellan dessa grupper frammanas historiskt och kollektivt. Ingruppens medlemmars tro på att rättmätigt anse sig erhålla ett visst utrymme gentemot andra utgrupps medlemmar, beror ofta på de sociala positioner grupperna har erhållit inom den samhällsliga ordningen. I den här differentieringsprocessen strävar en ingrupp i någon utsträckning efter att vidhålla och uppnå en överordnad position över en utgrupp (Tajfel & Turner, 1986: 16-17).

Konstituerandet av en identitet är baserat på exkluderandet av ”de andra”, d.v.s. genom en våldsam hierarki mellan två märkbara poler, som exempelvis man/kvinna, svart/vit eller svensk/invandrare, där den ena parten fylls med positiva värden vilka ska spegla den andra partens brister. Därför riskeras ”de andra” att porträtteras som exempelvis fientliga, problemfyllda eller odugliga (Derrida, 1981: 40-42). Detta kan urskiljas i Saids (1978) teori om orientalism som beskriver hur västvärlden uppkommer som en distinktion mot orienten. Orienten förkroppsligar vad västvärlden inte är och är därmed den synliga markör som positionerar orienten som ”de andra”, genom så väl en fiktiv geografisk avgränsning och i den västliga kulturella fascinationen för orienten, vilket skapar en idé om ett Europa helt separat från ”de andra” i form av en väst-östlig binär relation (ibid: 7). Detta speglas även i konstruktionen av hur jämställdheten har byggts in i den svenska nationella identiteten, och dess intima koppling till de vithetsnormer som råder, vilket ställer icke-vita, d.v.s. ”de andra” som icke-jämställda. Jämställdheten som en del av den svenska nationella identiteten kan därmed endast existera i ljuset av att icke-vita framställs som icke-jämställda (Ahmed, 2004). Mytologiseringen av infödda, vita svenska män genom det binära förhållandet mellan ”goda vita män” och ”andra män” blir en eufemism för de verkliga processer som framställer dessa relationer som fakta. Därför rationaliseras svenska (vita) mäns överträdelser som individuella och sjukliga eller kopplas till förklaringar med socioekonomisk utsatthet, medan i ”de andra människors” fall betecknas i etnokulturella termer (Gottzén & Jonsson, 2012: 9-10, Hübinette & Lundström, 2011).

Vidare, upprätthålls den ”goda jämställda mannens” beroende av relationen till den ”ojämställda andre” inte bara genom beskrivna skillnader, utan också på försöken att särskilja dessa grupper helt och hållet åt genom strukturellt lingvistiska konstruktioner (de

Saussure, 2006; för fler exempel; Derrida, 1998: 13-15, 216-217). Konstruktionen av den svenska vitheten är starkt kopplad till att en svensk person är vit medan en icke-vit person inte är svensk. Detta styrks exempelvis av att adopterade icke-vita barn som har växt upp och uppfostrats av vita svenska föräldrar, och som därför bevisligen har anammat svensk kultur och språk lika bra som infödda vita svenskar diskrimineras på fenotypiska grunder (Hübinette & Tigervall, 2009, 2010; Rooth, 2001: 545). Det som har skett är att ”skillnaden mellan ras och etnicitet och mellan vithet och svenskhet har kommit att kollapsa” (Hübinette & Lundström, 2011: 3). Även distinktionen mellan ras, etnicitet och klass kan bli oklar och exempelvis falla under kategorin ”invandrare”, i och med att människor ofta lever i en och samma livssituation samt typ av områden och därför delar liknande erfarenheter (Wikström, 2009: 42).

Vithetsnormer

Mötet med vitheten kan urskiljas i Sara Ahmeds (2010) fenomenologiska studie där vitheten som diskurs interPELLERAR individer som sociala subjekt. Vitheten beskrivs ”som en pågående och oavslutad historia, som orienterar kroppar i speciella riktningar och påverkar vilket utrymme det tar upp” (ibid: 50). Beroende på vilken position subjektet intar, kommer kroppen antingen att hamna i ett kroppsschema eller ett historiskt-rasmässigt schema. Det förra kännetecknas av en hemmastaddhet där kroppen rör sig på ett naturligt och invant sätt (ibid: 53), medan den senare betecknar ett historiskt-rasmässigt schema där subjektet interPELLERAS som ”den andre”. Detta rasschema frammanas endast i närvaron av vitheten och baserar sig främst på individens utseende när kroppar inte kan uppfylla vithetens ideal. Ras, d.v.s. att vara icke-vit, blir därför något som avbryter kroppsschemat och ersätter det med ett rasschema i utrymmen som kännetecknas som ”vita”. Ras är vidare något som har ärvts ned genom den koloniala historien (ibid: 54). Forskningen reflekterar den här bilden, där förutsättningar för integration och assimilation främst anses basera sig på fenotypiska särdrag, vilket således pekar på hur vissa individer ”ärver” vitheten, och därmed bättre förutsättningar för integration än andra (Zhou, 1997: 976, 988; Gans, 1992: 173-174). Vita kroppar anses därför passera obemärkta:

”Vitheten konfronteras inte, den följer efter kroppar, den tas som något för givet. Det är en institutionalisering av en viss likhet som får icke-vita kroppar att känna sig obekväma, utsatta, synliga, annorlunda, när de tar upp detta utrymme” (Ahmed, 2010: 58).

I Sverige, är vithet och svenskhet starkt förknippade med varandra i och med de dominerande bilder av svenskheten som spreds som ett led i den svenska nationsbyggnadsprocessen under 1900-talets första hälft, vilka byggde på teorier och forskning som delade in människan i olika ”raser” (Hübinette & Lundström, 2011: 3). Detta har bidragit till att svenskar blir igenkända genom de fysiska ideal som har byggts kring

svenskheten. Detta medför svårigheter för att icke-vita ska bli identifierade som svenskar trots att man är född i Sverige eller adopterad av en svensk familj. Anna Adenjis (2010) fenomenologi som icke-vit, reflekterar i följande ordalag över hur intimt kopplad svenskheten och vitheten är:

”För mig, som på alla sätt förutom att min far är svart afrikan, är ”svensk” i meningen att jag är född och uppvuxen här, talar så kallad ”utmärkt svenska” och känner till svenska kulturella koder blir hudfärgen just det som utmärker avvikelserna och det är också det som, i en motsatt riktad rörelse, synliggör normen – det vita” (ibid: 83).

Vithet behöver inte reduceras till vit hy, utan är mer pluralistisk i sin utformning och därför baseras interpellationer av ett bredare spektra av kriterier, så som etnicitet, ålder, klass och kön (Ahmed, 2010: 59). Gränserna för vad som kan anses vara svenskt har förflyttats fram över tid. Grupper som tidigare inte betraktades som vita, såsom jugoslaver, finländare, greker och italienare har idag kommit att ta del av svenskheten och därmed också vitheten likt ”infödda vita svenskar”, vilket reflekterar vithetens möjliga föränderlighet (Hübinette & Lundström, 2011: 5). Vitheten överskrider dessutom olika klasser och kulturella gränser. Den vita arbetarklassen i USA identifierade sig mer i termer av vithet än i termer av klasstillhörighet, vilket kan förklaras med hur vit överhet kompenserade låga inkomster i både offentlig och psykologisk utsträckning. Med andra ord, kunde status och privilegier uppväga en annars exploaterande klassrelation, där den vita arbetarklassen glömde de praktiskt taget identiska intressen som de hade med den svarta arbetarklassen. (Roediger, 1991/1999: 12-13). Detta visar på hur de vita privilegierna skär sig så väl över så väl som underifrån över många dimensioner så som klass, kön och etnicitet (Frankenberg, 1993: 69-70; Mohanty, 1999; Lamont & Molnár, 2002: 184). Institutionaliseringsen av vitheten sker kontinuerligt över tid genom teknologier som reproducerar vitheten. Interpellation är en sådan teknik, och verkställs genom att stoppa eller hejda ett subjekts kroppsschema med vanligtvis hejdande frågeställningar (Althusser, 1971/2001: 117-120).

”Varje fråga blir till en stoppmarkering: att hejda, avbryta, arrestera, kolla, förebygga, blockera, hindra eller stänga ” (Ahmed, 2010: 62).

En vanlig reaktion är att subjektet blir negerad, där personen i fråga känner en betungande känsla av begränsning av vad man kan åstadkomma i jämförelse med andra. Sara Ahmed beskriver sin resa till USA där hon stoppas och tillfrågas om hennes ursprung trots att hon har ett Brittiskt pass. Passkontrollanten nöjer sig inte förens denne vet var hennes föräldrar kommer ifrån. Hon känner stressen och negeringen när hon rekryteras innan hon sedan släpps igenom:

The name ‘Ahmed’, a Muslim name, slows me down. It blocks my passage, even if only temporarily. I get stuck, and then move on.” (Ahmed, 2007: 162).

Minoritetstyper

Skillnaden mellan olika minoritetstyper kan spela en signifikant roll för ingruppens akademiska framgång och integrationsprocess, vilka Ogbu (1993) benämner som frivilliga och icke-frivilliga minoriteter. Gruppernas syn på bl.a. utbildningens centrala roll skiljer sig markant från varandra och har därmed betydelse för hur andra generationens invandras klassresa och självidentifikation kan komma att se ut. Frivilliga minoriteter, har mer eller mindre rest frivilligt till ett värdland med motivationer som oftast grundar sig i att förbättra sina liv, som exempelvis ökat ekonomiskt välstånd, ökade möjligheter för karriärstegar samt ökad politiskt frihet. Sådana grupper har av den korta tid de har befunnit sig inte haft tid internalisera diskriminering på en strukturell nivå och litar därför generellt på samhälliga institutioner. Ofrivilliga minoriteter har antingen tagits till värdlandet av tvång, som exempelvis förfäderna till afro-amerikanska, afro-karibiska samt afro-latinska befolkningar, eller har koloniserats och förtryckts brutalt, som exempelvis ursprungsbefolkningen i Australien eller USA. Dessa grupper har ofta blivit diskriminerade i flera generationer och har vanligen ingen tillit till värdlandets institutioner som exempelvis skolväsendet. Även flyktingar räknas till den här gruppen, eftersom de har kommit till värdlandet av ren nöd och kan inte återvända, men inställningen till det nya livet och tilliten till de samhälleliga institutionerna i värdlandet kan skilja sig åt från de övriga ofrivilliga minoriteterna (ibid: 484-488).

En kategorisering behöver inte existera som den är utformad i nuläget, den är konstruerad och föränderlig. Individens socialisation kan delas in i två faser, nämligen i en primär och sekundär socialisation, där den första är mer djupgående och den andra mer föränderlig. Kategoriutformningar handlar dels om makten att styra och exploatera andra grupper, att dekonstruera ett begrepp är ett sätt att göra motstånd. En medveten kategoriserad person kan omforma sig själv efter en kategorisering vilket kallas en loopingeffekt, därmed kommer kategoriseringen att mista/ändra sin innebörd. Det här stycket, vilket berör det socialkonstruktionistiska fältet, sammanfaller med den tidigare forskning som berör yttre föreställningar och förväntningar från det större samhället samt enskilda individer på lokal nivå. Den inre dynamiska processen som sker mellan personer med utlandsfödda föräldrar och familjen, vilket kan urskiljas genom uppfostringsmodeller och föräldrarnas bakgrund (landsbygds- eller storstadsbakgrund) innefattar också socialkonstruktivistiska element, där föräldrar och familjemedlemmar har en betydande roll i skapandet av barnens identitet från den primära socialisationen.

Identitetskonstruktioner är en kontinuerlig och därmed föränderlig process. Grupper positionerar sig genom att kontrastera sina likheter och olikheter gentemot varandra, vilket genererar en indelning mellan ”vi” och ”dem”. Uppkomsten av in- och utgrupper bildar en affektiv och konkurrerande dimension där en ständig förhandling om över- och underordnade positioner, synen på vilka som är främmande, anspråk på rättigheter, resurser, statusområden och privilegier äger rum. En identitet konstrueras genom exkludering, i vilket en överordnad grupp har tolkningsföreträdet att konstruera våldsamt, hierarkiska och binära konstruktioner om ”de andra”. Särskiljandet mellan grupperna uppkommer genom lingvistiska konstruktioner, vilket medför att vissa grupper mekaniskt uppfattas och associeras med vissa egenskaper och roller. Fenotypiska drag brukar ofta ligga till grunden för en identitet, då starka vithetsnormer har suddat ut skillnaderna mellan ras och nationalitet. De här teoretiska dragen speglar forskningen utanför Sverige som berör diskriminering, vilket har en betydande effekt för konstituerandet av in- och utgrupper. Även språkets betydelse, vilket tidigare forskning har påvisat, visar ha en betydande inverkan på individers förhållning till familjens hemlands kultur och språk samt det yttre samhället, likaledes föräldrarnas förmåga att anamma strategier som inkluderar barnen in i deras kultur och språk.

Vitheten är en rådande diskurs som än idag påverkar vilket utrymme vita och icke-vita kroppar kan ta upp. Detta kan urskiljas genom olika kroppsscheman som genereras i vilket den ena har en invand, naturlig och hemmastadd karaktär, medan det andra kännetecknas av en känsla av begränsning och präglas av ett historiskt-rasmässigt kroppsschema. Vita kroppar är neutrala, de passerar obemärkta, de konfronteras inte. Detta kan inte antas för icke-vita kroppar vilka negeras när de ifrågasätts genom olika institutionella tekniker, som exempelvis interpellation. Det svenska nationsbyggets tidigare användning av rasdelning präglar fortfarande icke-vita kroppar. Fenotypiska skillnader som hudfärg blir den etniska markör, den avvikelse som märker dessa individer som ”icke-svenska” och därmed som ”de andra” oavsett bakgrund och uppväxt. Vitheten är under ständig förhandling. Vissa grupper som inte ansågs vara vita tidigare har kommit att anammas som svenskar över tid, vilket reflekterar de kontinuerligt föränderliga gränsdragningarna. Vita privilegier skär över flera dimensioner så som kön, klass och etnicitet. Förbundet med tidigare forskning utanför Sverige, har ras varit en av grundorsakerna till diskriminering, och har beskrivits som en av de mest förhindrande orsakerna till integrering.

Beroende på vilken minoritetstyp, d.v.s. om gruppen kom hit frivilligt eller ofrivilligt, förekommer olika synsätt på hur man ser värdlandet ur ett historiskt perspektiv. Generellt är icke-frivilliga minoriteter missgynnade och strukturellt diskriminerade och tenderar därför att se värdlandets kultur och institutioner med misstro, medan frivilliga minoriteter ser det nya landet som en möjlighet för att förbättra sina liv. Detta sammanfaller med den tidigare svenska forskning som berör enskilda etniska minoriteter, så som de assyriska (Deniz & Perdikaris, 2000; Deniz, 1999) och de grekiska minoriteterna (Engelbrektsson, 1987a; 1987c)

De här teorierna och den tidigare forskning som har presenterats kommer att ligga till grund för det intervju-schema (se appendix), vilka består av tre huvudrubriker. För det första,

sammanlänkas rubriken "Familj, föräldrarelationer och det större samhället" till den utomsvenska och svenska forskningen som berör det dynamiska samspelet mellan barnen till utlandsfödda föräldrar och deras familj, men även föräldrarnas livsbakgrund, utbildningsnivå och uppfostringsmodeller får utrymme i detta avsnitt. Dessutom tas de strategier upp som möjligen bevarar och överför familjens kulturella arv, vilket är förbundet med teori och forskning om icke-frivilliga minoriteter. För det andra, berör rubriken "Identitetskonstruktion" främst teorier inom det identitetskonstruktionistiska fältet, men även strukturell lingvistik, vars konstruktioner innefattar ord uppbyggda kring binära oppositioner. Slutligen, följer den sista rubriken "Diskriminering" de teorier som rör vithetsnormer samt diskriminering och föreställningar på makro- och individnivå från den tidigare forskningen.

Avgränsning och frågeställningar

Genom att kombinera det utomsvenska angreppssättet som fokuserar på ett bredare urval, vilket vanligen inte är etniskt specificerat, samt intervjumetoder som är vanligt förekommande i Sverige öppnas en möjlighet till ett nytt grepp kring ett ganska utforskat forskningsområde. Mot bakgrund av de teorier som har redogjorts, d.v.s. den socialkonstruktivistiska, där yttre kategoriseringar och kategoriseringens föränderlighet har en påtaglig inverkan på identiteten och dess rörlighet, den identitetskonstruktionistiska där in- och utgrupper skapas genom uteslutning och diskriminering men även genom efterlikning av ingruppen, genom vithetsnormer där fenotypiska drag och förväntningar utifrån ras utgör grunden för de olika erfarenheter som vita och icke-vita upplever och slutligen icke-frivilliga minoriteters levnadssätt, vilket ofta innebär mer inneslutna grupper som betonar starka familje- och släktband för bevarandet av kultur, religion och etniska band, avgränsas studien därför till följande områden: (1) Dynamiken inom familjen samt dynamiken mellan familjen och det större samhället. (2) Identitetskonstruktionen i en multikulturell kontext. (3) Diskrimineringens betydelse för identiteten. (4) Strategier som tas i bruk för att bevara de etniska och kulturella särdrag som präglar föräldrahemmet.

Utifrån dessa ståndpunkter kommer två forskningsfrågor att besvaras:

1. Vilka identitetstyper och identitetspositioner förekommer bland intervjupersonerna?
2. Vad kan förklara de här valda typerna och positionerna²?

² Typer avser en bredare och mer permanent identifikation, medan positioner betecknar mer lokala, temporära och föränderliga förflyttningar inom de olika typerna.

Metod

Respondentintervjuer har genomförts, vilka har strukturerats och utgått från berörda studier och teorier utifrån ett intervjuschema. Vidare har respondenterna tillåtits en viss grad av öppenhet för att delge sina erfarenheter (Esaiasson et al., 2017: 237). Schemat har utförligt struktureras med teman och underteman, underbyggt av ett avgränsat ramverk för redogjorda studier och teorier.

Syftet var att dels förstå de bakomliggande faktorer och som kan ligga till grund för en viss identitet, samt de mönster som kan urskiljas i form av olika identitetstyper. Respondenterna kommer från författarens sociala nätverk. Problematiken som kan uppstå med ett sådant tillvägagångssätt är att respondenterna, i och med att de umgås i samma sällskap kan ha snarlika identitetstyper, och därför kan en sådan metod begränsa den mångfald av olika bakgrunder och identitetstyper som finns ute i fältet. Att respondenterna är bekanta eller vänner kan å andra sidan vara en fördel, eftersom frågorna kräver att respondenten känner tillit gentemot intervjuaren. Därför kan även vänner vara lämpliga respondenter, eftersom de högst troligt kommer delge mer ingående information än en obekant respondent. Vidare är grundkraven för urvalet av respondenter att de, i enlighet med SCB:s definition av begreppet, har minst en förälder som är född utomlands samt har kommit till Sverige upp till att de fyllde sex år (SCB: 2010: 6). Anledningen till ålderskravet är att barnens livsvärld innan sex års ålder till största del domineras av föräldrarna, men att efter sex års ålder också komma att präglas av svenska institutioner, främst skolväsendet.

Instrument för genomförandet av intervjun var en digital ljudinspelare, där intervjuerna transkriberas in i ett Word-dokument. Emotioner kan hjälpa förstå personens erfarenheter bättre, eftersom emotioner utgör en stor del av individers uttrycksregister, därför antecknades även sådana uttryck. Antalet respondenter avgjordes när studien uppfattades vara mättat. (Esaiasson et al., 2017: 284).

Respondenterna blev meddelade i enlighet med vetenskapliga rådets principer om att deltagandet var frivilligt och att de hade rätt till att avbryta sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2017: 7). All information var sekretessbelagd och respondenternas integritet var skyddad genom tystnadsplikt, anonymitet och konfidentialitet med avseende på inhämtade uppgifter (Hermerén, 2011: 67-69). Respondenterna leddes till en lugn plats där intervjuerna kunde ske ostört och samlat. Respondenternas namn har ändras till ett likasinnat namn för att bevara namnens karaktär. Alla inspelningar och allt transkriberat material har bevarats säkert.

Analys

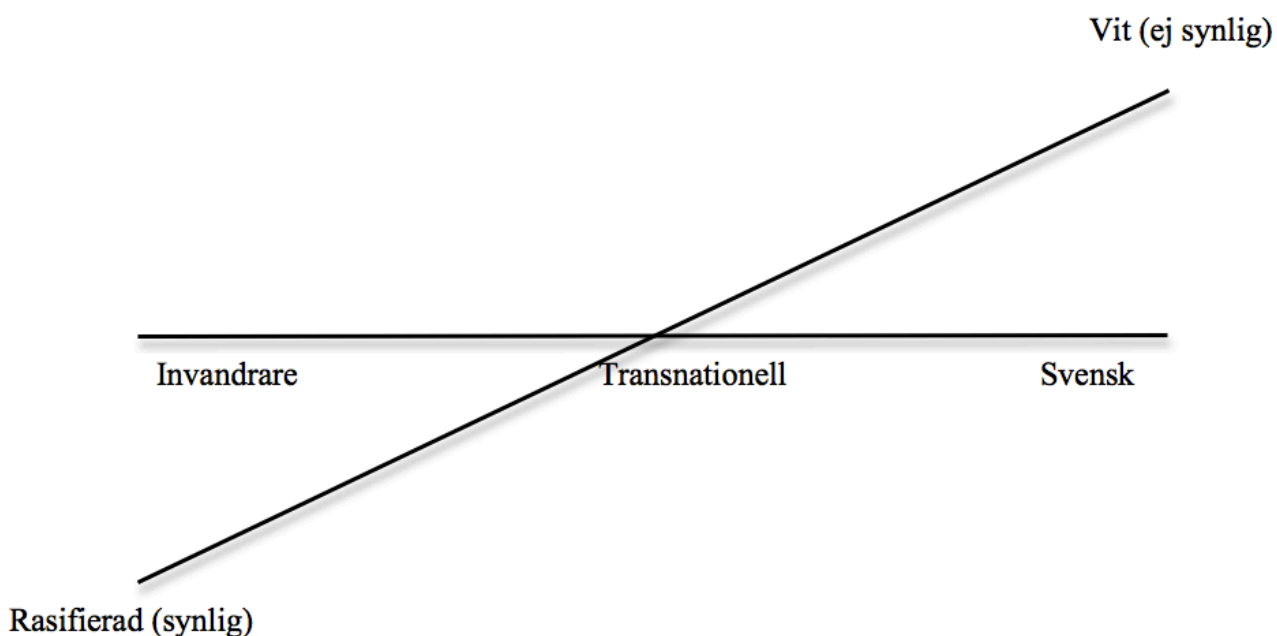
Identitetspositioner och identitetstyper

Tio respondenter intervjuades, varav fyra respondenter var kvinnor och sex respondenter var män, i ett åldersspann som sträckte sig mellan 24 till 30 år. Alla hade minst en treårig eftergymnasial utbildning. Vad som är tydligt är att de flesta av dessa respondenter befann sig

i ett transnationellt rum med existerande ”både och- positioner” där en rad varierande lokala positioneringar kunde urskiljas. Detta gällde främst kvinnorna, medan männen oftare dominerade ytterligheterna.

Liknande mönster kan urskiljas som i den tidigare forskningen som menar att kvinnor är mycket bättre på att navigera mellan familjen och det större samhällets kulturer (Portes & Hao, 2002; Rumbaut, 1994). Samtliga menar att de i någon mån är svenska, som en konsekvens av att ha växt upp i Sverige och anammat svenska värderingar. Således kan tre identitetstyper urskiljas, vilka kan kallas för ”invandrare”, ”transnationell” och ”svensk”, där olika grader rasifiering förekom hos respondenterna, vilket manifesterades bl.a. genom diskriminering och interpellationer (se figur 1).

Figur 1 – Identitetstyper och positioner



Jorge placerar sig inom identitetstypen invandrare:

Jorge: Ja, och det är för att jag har blivit kallad invandrare i hela mitt liv, jag har blivit intvingad till att anpassa mig till dem tillskrivna egenskaperna från samhället, jag har försökt få respekt genom att försöka måla mitt hår blont, försöka fixa blåa kontaktlinser och sen har jag också gått över till att försöka få respekt genom att slå folk som kallar mig svartskalle, och tvingar dem till att respektera mig, om det är så att dem blir rädda för mig. Med tiden har jag lärt mig att, jag inte behöver deras acceptans utan dem

får tycka att jag är oberäknelig bara för att jag har svart hår, och ägnar mig mer åt att vara mig själv, i det sättet jag är uppväxt på tack vare samhället. Jag är fortfarande en blatte, och dem kan tycka att jag är oberäknelig hur mycket dem vill, men jag fortsätter arbeta på min kompetens och personliga utveckling. På den fronten. Jag försöker inte bli svensk för att bli civiliserad.

Han baserar sin identitet på hur han har blivit placerad utifrån, vilka tydligt baserar sig på binära kategoriseringar med s.k. våldsamma hierarkier (Derrida, 1981). Hans identitet placeras genom en brist på vithet och genom lingvistiska konstruktioner där han per automatik anses vara oberäknelig på grund av sitt utseende (Ahmed, 2010; de Saussure, 2006). Detta har som en konsekvens bidragit till en loopingeffekt (Hacking, 2004; Hacking, 1999), där Jorge har fått sin identitet formad utefter tillskrivna kategorier. Han har försökt undanslipa dessa kategoriseringar genom att anpassa sitt utseende så att han passar inom ramen för vithetsnormerna. Han har även försökt använda våld som ett sätt minska sådana tillskrivningar utifrån. Slutligen har han omtolkat sin identitet genom att säga att han inte försöker bli svensk för att bli civiliserad. Att vara civiliserad, vilket symboliserar ett subjekt, tillskrivs svenskar medan invandrare blir synliga objekt i den ursprungliga tolkningen, något Jorge försöker omtolka (Ahmed, 2004; Hall, 1990).

Vidare menar han att han söker bekräftelse efter en tredje identitet, bortom det övriga samhällets nationella identitet och föräldrarnas hemlands nationella identitet, vilka han kallar invandrarskapet:

Jorge: Den gruppen som jag har hittat mest samhörighet med och som jag gärna vill veta att jag kan bli bekräftad och säker hos är invandrargrupper /.../ dem som har en tredje identitet, alltså invandrarskap är en identitet, för att den har blivit intvingad. Det är en tvångs-, våldsmetod som utövats på folk med svart hår, som inte ser ut som svenskar.

”Invandrarskapet”, som Jorge beskriver det, förs samman av de gemensamma erfarenheter som ingruppen upplever genom att vara rasifierade, vilket grundar sig i yttre föreställningar och kategorier som ofta baseras på avvikande fenotypiska drag, och vilka vanligen inte uppfyller de vithetsnormer som ofta sammanfaller med vad som anses vara svenskt (Hübinette & Lundström, 2011).

Vidare menar Jorge att han inte sätter sin tillit till institutioner som exempelvis skolan, men visar samtidigt att han har stor tillit till fritidsgårdar och hyresrättsföreningen:

Jorge: Nej skolan var lite mer auktoritär. Du sitter på en plats, du lyssnar på läraren och du ska repetera vad dom säger på ett test, och allting där i emellan är helt oacceptabelt.

Intervjuare: Vilka ut av de här som du har pratat om, har varit mest hjälpsamma?

Jorge: Skulle nog säga fritidsgården, men ska jag snacka om mitt yrkesliv, så var det hyresgästföreningen.

Här uppvisar Jorge tendenser som ofta kännetecknas av icke-frivilliga minoriteter, där han misstror institutioner som skolan och majoritetsbefolkningen (Ogbu, 1993). Han har dock en tilltro till vissa inrättningar som fritidsgårdar och hyresrättsföreningen, vilka kan uppfattas som mer decentraliserade och lokaliserade. Om dessa mer lokaliserade inrättningar kan härledas till en multikulturell politik, kan man anta att dem har förmildrat den skadade tillit som Jorge känner mot det övriga samhället (Berry & Sabatier, 2010).

På andra sidan spektrumet finns Thomas som anser sig vara svensk:

Thomas: Alla mina värden sätter jag som mer svenska än invandrare. De värderingarna som jag har är inte alltid där [i Transsylvanien], och de värderingar som finns här [i Sverige] är mer värda att skydda. Mina släktingar tycker ju att bögar är onaturliga och inte borde finnas. Du är lite mer nationalistiskt och du inte accepterar något annat folkslag. Och sen har du lite titelhierarkiskt, du har inget att säga till om såvida du inte är doktor.

För honom är det endast de svenska värderingarna som är viktiga att vidhålla och som utgör grunden till den svenska ingrupp han anser sig vara del av. Han positionerar sig emot värderingar som han påstår att hans familjs hemland har, vilka representerar negativa värden, medan värderingarna som präglar den svenska ingruppen erhåller positiva värden (se appendix). Den binära relationen mellan in- och utgrupp uppenbarar sig även här och har en våldsam hierarkisk karaktär, där ”svenska värden” är goda, och ”andra värden” är mindre önskvärda (Gottzén & Johnsson, 2012).

De respondenter som intervjuades och vilka identifierade sig som transnationella, präglades å ena sidan av en känsla av kosmopolitism, där tillhörigheter och kategorier som utgår från nation, religion och etnicitet var mindre intressanta. En kluvenhet förekom ofta mellan ”invandrarskap” och ”svenskhhet”, samt mellan föräldrarnas hemland och ”svenskhhet”. Respondenterna kände sig antingen mer delaktiga i en positionering än den andra, lika delaktiga i båda två eller en oförmåga att välja någon utav dessa identifikationer. Yrkestillhörigheter som främsta markör för identifikation visade sig förekomma hos vissa av

de respondenter som placerade sig i ett transnationellt rum. De personer som i studien befann sig i ett transnationellt rum, tenderade dessutom att kategorisera människor i mjukare termer, eller regelrätt vägra använda kategoriseringar, för att istället använda mer tekniska eller neutrala beskrivande ord, m.a.o. fanns det en mindre benägenhet att dela in människor och grupper utefter binära relationer hos den här identitetstypen.

I Daniels fall visar sig nationalitet och etnicitet inte vara markörer av intresse:

Daniel: Jag vet inte, jag känner mig nog varken bosniskt eller svensk, jag känner mig nog mig mest som ”jag”. Jag gillar inte att tänka kring varken mig eller andra människor som ja, svensk eller arab eller bosnier. Jag gillar att tänka utifrån att, ja men ”det är den här personen, och den här personen upplever jag är sån här”.

Daniel tenderar att positionera sig kosmopolitiskt, där varken hans eller andra människors nationalitet eller etnicitet är framträdande markörer för identifikation.

Bahar identifierar sig lika mycket med det svenska samhället som med sina föräldrars kurdiska bakgrund:

Bahar: Jag vill även att andra svenskar ska kunna säga att ”ja, du är också en del ut av det här samhället” och ”trots att du är rasifierad, så är du svensk”. Men jag vill ju också så klart från mina landsmän höra att ”ja du är kurd, du hör hemma och det är ditt land, och det här är dina rötter”. Så jag har det behovet från båda grupper, jag vill känna mig inkluderad i båda världar.

Hennes förmåga att känna samhörighet med båda det större samhället, samtidigt som hon har en närhet till familjen och deras bakgrund, reflekterar en bild som överensstämmer för samtliga kvinnliga respondenter i den här studien, och därför även med tidigare forskning på området (Portes & Hao, 2002; Rumbaut, 1994). Hennes önskan att vara bekräftad som svensk trots att hon är rasifierad, visar på en synlighet som begränsar hennes svenskhet. Den här sortens synlighet hos respondenterna i studien har varierat beroende på namn och utseende, där personer vars namn och utseende i högre grad verkar passa vithetsnormerna, tycks i större utsträckning vara mer undantagna kategoriseringar baserade på binära relationer, interpellationer och diskriminering.

Kourosch befinner sig också i ett transnationellt rum, men motiveras till att positionera sig närmare svenskheten på andra premisser. Han uppmärksammar känslan av begräsning (negering) när han hör ordet invandrare:

Kourosch: Det finns mycket negativt hindrande i invandrare, från det jag vill vara. Medan svenskt känns öppnare, men jag har inte upplevt mig, att jag kan känna mig fullständigt svensk, det är nog närmare skulle jag säga.

Strukturerna inom de här lingvistiska konstruktionerna skapar därmed möjligheter för vissa ord, och begränsningar för andra ord, genom de associationer som följer efter orden uttrycks. Att placera sig som svensk, är en strategi för att efterlikna de vithetsnormerna som råder för att minska riskerna för interpellationer samt diskriminering, och medför därmed även ökade möjligheter. Kouroush menar samtidigt att han inte kan känna sig helt svensk, vilket kan förklaras med att vitheten ärvs ned i olika utsträckning (Ahmed, 2010). Kouroush bär sitt namn, sin bakgrund och sitt utseende, vilka har varit synliga och grunden till interpellationer och yttre kategoriseringar.

Bakomliggande orsaker

De identitetstyper som respondenterna i studien identifierade sig med, berodde delvis på de familjerelationer och uppfostringsmodeller som rådde i hemmen, men även utifrån det större samhället, genom varierande grader av diskriminering, interpellationer och binär-relationella kategoriseringar.

En anmärkningsvärd skillnad mellan Jorge, som anser sig vara invandrare, och Thomas som anser sig vara svensk, kan urskiljas i deras familjerelationer och föräldrarnas uppfostringsmodeller. Jorge beskriver relationen till sina föräldrar i följande ordalag:

Jorge: Jag har en varm relation till min mamma och pappa, och vi är emotionellt, socialt och ekonomiskt väldigt sammanbundna. [De har haft] enorm delaktighet i mitt liv. Framförallt min pappa som jobbade tolv timmar om dagen, när dem precis hade kommit till Sverige. Han ägnade helgerna endast till familjen och han var väldigt närvarande på helgerna och gjorde väldigt många roliga saker med oss. Det var väldigt många varma minnen med dem. Min pappa var mycket mer estetisk, snäll och lätt att prata med.

Thomas beskriver sin relation till sina föräldrar, särskilt till fadern som ansträngd:

Thomas: Min pappa var hårdare mot mig när jag var liten. Han var en hård man som inte riktigt lät mig släppa fram mina mjuka känslor. Om man kom och frågade om saker

och ting kunde man få ett bryskt svar utan så mycket medkänsla.

Tidigare forskning har visat att föräldrarelationer, särskilt relationer mellan föräldrar och barn av samma kön har en bytande påverkan på överförandet av föräldrarnas hemlands kultur (Olkiewicz, 1990; Ålund, 1985). Den särskilt varma relationen mellan Jorge och hans föräldrar, särskilt hans pappa samt Thomas ansträngda relation till sin pappa, visar på en möjlig orsak till deras vitt skilda identitetstyper. Forskning som har fokuserat på uppfostringsmodeller visar att övervakande och öppna föräldrar kunde överföra sitt kulturella arv bättre än auktoritära föräldrar (Darling & Steinberg, 1993), vilket även kan urskiljas i fädernas vitt skilda modeller, där Thomas far visar på auktoritära tendenser, medan Jorges far har en mer öppen och förstående karaktär.

Jorges föräldrar verkar i större utsträckning ha haft strategier för överförandet av deras hemlands kultur genom att fira Chilenska högtider, främst under Jorges primära socialisation:

Jorge: I början var den väldigt viktig. Vi kunde inte gå ett enda nyår utan att sjunga nationalsången för Chile. Det finns ganska många högtider i Chile, så jag skulle säga att mindre än hälften av dem är dem vi firar.

Vidare har Jorge omtolkat sina föräldrars hemlands kultur i en panetnisk/panlatinamerikansk utformning:

Jorge: Jag har skapat en separatistisk grupp, där jag bara umgås med latinamerikanare, folk med latinamerikanska föräldrar för mina barns skull. Jag vill att dem ska få den här varma uppväxten jag kände från [mina] latinamerikanska föräldrar.

Jorge visar här tendenser på transnationalitet, men menar samtidigt att det är ett separatistiskt sällskap endast för latinamerikanare, vilket visar på en tydlig gränsdragning mellan in- och utgrupper (Tajfel & Turner, 1986). Det som har skett är en omtolkning och samtidigt en kontinuitet av invandrarskapet som fortlöper från föräldrarna in till nästa generation (Hall, 1990).

Thomas föräldrar å andra sidan verkar mestadels ha firat svenska högtider. Thomas menar att det kristna arvet minskar avståndet mellan Sverige och föräldrarnas hemlands kultur, vilket därför gör att traditionerna är snarlika:

Thomas: Alltså vi är kristna så att, det har inte varit någon större, vi firar inte någon speciell högtid mer än [svenska],

vi är väldigt svenska ut av oss, vi firar midsommar och äter sill [småskrattar].

Det rådde en stor skiljaktighet i hur bekväma personer med en transnationell identitetstyp kände sig i vissa kontexter. Vissa har helt och hållet undansluppit interpellationer, d.v.s. vissa erhåller inte de etniska markörer som gör interpellationer möjliga och ärver därmed inte ned vitheten i lika stor utsträckning (Ahmed, 2010). Utseende har spelat en stor roll för upphovet av interpellationer och möjligt uppkomma kategoriseringar, vilka i sin tur har en signifikant roll i förandet av positioner samt in- och utgrupper. I Congs fall, har förutom anammandet av svenska värderingar och uppväxt i Sverige också utseende spelat en betydande roll, i och med att han inte ser så typiskt vietnamesisk ut, vilket har gjort att han känner en större delaktighet med det svenska samhället. Grunden för hans identifikation har därför delvis skapats genom interpellationer och kategoriseringar som kommer utifrån:

Cong: Jag tror att, hade jag sett mer traditionellt vietnamesisk ut så tror jag att jag hade känt mig mer vietnamesisk. För att varje gång jag har åkt till Vietnam har jag fått höra att jag inte ser så vietnamesisk ut, folk gissar på sydamerikansk eller Filippinerna, Kambodja. De har inte gissat på vietnamesiskt. Jag tror det har varit enklare för mig någonstans då att identifiera mig som svensk.

Cong har även blivit interPELLERAD i Sverige:

Cong: Jag vet att folk har, det finns, det har hänt mig ett antal tillfällen när jag jobbar på apoteket, där äldre kvinnor framförallt undrar om jag är adopterad. Och det är ju intressant just för att då ser dem mig som ”ja men du har den svenska personligheten, men inte det svenska utseendet”. Så det enda logiska för dem är att placera mig i facket adopterad.

Detta reflekterar föreställningar om adopterade som svenskar i beteendet, men inte ”svenska nog” i utseendet. Här rör det sig om utseende med kopplingar till vithetsnormer, där vissa markörer som blond och blåögd kopplas till svenskhet i en lingvistisk konstruktion (igen, se figur 2). Därmed blir det inte tillräckligt med ett beteende ”som svensk”, vilket placerar Cong i ett transnationellt rum, mellan svensk och invandrare.

Pedram har på liknande sätt blivit interPELLERAD, men försöker omdefiniera sin identitet i den stund han interPELLERAS:

Pedram: Jag brukade säga att jag är född här, men att mina föräldrar kommer från Iran. Men på senare tid så säger jag att jag kommer från [svensk medelstor stad]. Bara för att göra motstånd, jag ska inte behöva uppmärksamma det på ett första eller andra möte. Och så brukar jag följa med ”det syns väl?”. Och då brukar det alltid bli något slags obekvämt skratt.

Pedram interPELLERAS likt Cong på grund av sin synlighet, något som konsekvent följs av en loopingeffekt (Hacking, 1999; Hacking, 2004), där han förändrar sin position i den stunden han frågas efter sina föräldrars bakgrund. Han flyttar sin position i en allt mer svensk riktning för att bli mindre synlig, genom att använda sin födelse- och uppväxtstad i Sverige som markör för sin bakgrund. Det obekväma skrattet kan tolkas som en brist på övertygelse kring Pedrams svar. Pedram lyckas med andra ord inte rädda sig från interpellationens verkningar, vilket synliggör och avbryter dennes naturliga kroppsschema (Ahmed, 2010; Althusser, 1968/2001).

Även Thomas möter på föreställningar som han anser kolliderar med hans identifiering som svensk. Han har lyckats hitta strategier för att undvika de negativa förväntningar som allmänheten kan ha på rumäner, vilka ofta misstas för romer och är något han inte vill associeras med:

Thomas: Jag inte kopplar mig själv till den här tillhörigheten det första jag gör. ”Min familj är från Rumänien, Transsylvanien”. Om jag kan, säger jag bara Transsylvanien, för det känns bättre än att bara säga rumän /.../ så kommer folk bara [säga] ”ja Dracula”, det är det närmsta man kommer.

Oftast är allmänhetens föreställningar och förväntningar negativt laddade. Många respondenter uppfattade rum som arbetsplatser, flygplatser, högtider och rum som domineras av vita svenskar som möjliga platser för att ett historiskt-kroppsschema ska ta vid, d.v.s. platser där man kan känna sig negerad (Ahmed, 2010).

Bahar beskriver hur platser där etniska svenskar befinner sig i majoritet gör henne obekvämt, det är platser som hon menar människor med hennes bakgrund sällan har tillträde till, och därför gör att hon känner sig uttittad och därmed negerad i möte med vitheten:

Bahar: Handelshögskolan [skrattar], där var jag väldigt utstirrad. Högtider, fester där det bara är svenskar som är inbjudna och jag råkar vara den fina blatten som någon

svensk känner och bli inbjuden på någon fest och sen är det bara svenskar där. Man känner sig uttittad då.

Kourosch berör den primära socialisationens betydelse för att känna den invandhet och bekvämlighet som behövs för att kunna vistas i vissa rum (Berger & Luckmann, 1966):

Kourosch: Till exempel att man ska resa ut till landet, känner jag mig väldigt obekvämt. Det sådana upplevelser som jag ser som farliga, att vara fast på någon ö på midsommar är en skräckupplevelse för mig. Där jag inte kan koderna, som vart en sluten värld väldigt länge och där kan jag bli väldigt medveten, där kommer det upp till ytan verkligen för där finns det ingen flyktväg riktigt. Jag upplever det mer som att det är en värld som har varit sluten över hela min barndom och uppväxt och sen så har alla haft det, och alla har känt sig hemma i det, och de återgår till det här, och då har jag ingenting att ta fäste vid riktigt och då kan jag bli väldigt obekvämt, sådana referenser som jag inte har.

De flesta respondenter mötte i någon mån diskriminerande attityder eller föreställningar som bygger på binära relationer. Sådana erfarenheter visade ha en begränsande inverkan i möjligheterna att uppnå en "neutral" svenskhet. Trots Bahars starka övertygelse om sin svenskhet, vet hon att hon inte bedöms på lika villkor och faller därför snarare inom den transnationella positioneringen. I mötet med vitheten frammanas föreställningar, där avvikande fenotypiska drag och namn skapar bilden av "den andre" i olika negativa skepnader, något som Bahar bekräftar:

Bahar: Det är väl ofta när man pratar om kvinnors rättigheter, och kvinnoförtryck, och hedersrelaterat våld, så förklaras ofta detta med att "ja men dem är bara sådana därifrån, och det är kulturellt betingat och det är deras kultur som är kvinnoförtryckande och det är så det fungerar där". Jag gifte mig som artonåring och har fått under hela mitt vuxna liv fått höra att, eller folk har trott att jag har blivit bortgift mot min vilja och det är bara ett exempel. Att ja, folk utgår bara från vissa saker bara för att jag är kurd, och tror inte på att jag har kunnat välja vissa saker för mig själv.

De västerländska, binära konstruktionerna om ”tredje världen” och ”tredjevärldenkvinnorna” blir tydliga i den sista delen av citatet (Mohanty, 1999). Bahar blir objektet, den ”förtryckta tredjevärldenkvinna”, genom de konstruerade olikheter som har skapats i västvärlden, och vilka därför själva blir subjektet, d.v.s. de goda och jämställda (Ahmed, 2004).

Bahars kurdiska familj och släkt har historiskt sätt blivit systematiskt förföljda, förtryckta och diskriminerade i Irak. De delar således de icke-frivilliga minoriters öde (Ogbu, 1993), där samfund ofta drivs till att bevara och innesluta sig själva för att överleva som folk, genom olika strategier (Deniz, 1999), dock visar Bahars familj inte på sådana tendenser:

Bahar: Min pappa brydde sig inte riktigt om, ja men det som förväntades av honom från det kurdiska civilsamhället, ja men vad andra kurder ska tro och tycka om han uppfostrar på ett visst sätt, om han ger oss mer frihet än vad vi borde ha, han sket lite i det som andra förväntade sig av honom som kurdisk pappa.

Bahars far gick en annan väg i deras uppfostran, trots de möjliga påtryckningar som kunde finnas från det kurdiska samfundet, något som kan ha öppnat upp för hennes positionering mot att bli mer svensk.

Slutsatser

Tre identitetstyper kunde urskiljas, vilka har betecknats som invandrare, transnationell och svensk. Männen positionerade sig mer frekvent bland ytterligheterna i undersökningen, d.v.s. mot identitetstyperna invandrare eller svensk, medan kvinnorna allt oftare befann sig i ett transnationellt rum med en känsla av samhörighet med både sina föräldrars och det större samhället. Den dynamiska processen som har påverkat respondenternas identitetstyper och positioneringar har dels kommit hemifrån, och dels utifrån från det större samhället.

Relationerna till föräldrarna visade ha en betydande roll för respondenternas identifikation. Respondenter som hade en ansträngd relation till sina föräldrar och som uppfostrades med en auktoritär hållning hade svårare att anamma föräldrarnas hemlands kultur och förflyttade sig konsekvent närmare den svenska identiteten. Upprätthållandet av familjens hemlands traditioner och högtider visade också ha en betydande inverkan på respondenterna, vilka tenderade att identifiera sig transnationellt eller som invandrare. Respondenterna kunde inte identifiera sig med seder som de inte hade tagit in i den primära socialisationen. Därför tenderade en del respondenter att känna sig obekväma och alienerade i svenska traditionella sammanhang, eller i sammanhang som rörde föräldrarnas hemland på grund av en avsaknad av sådana referenser i den primära socialisationen. Kvinnor tenderade att ha mer multikulturella identiteter än män. Allmänna föreställningar om respondenterna tenderade att vara negativa, medan diskussionsbaserade föreställningar kunde vara både positiva och negativa. Majoriteten av respondenterna tycktes känna en viss grad av svenskhet

trots diskriminering, vilket möjligen kan förklaras med Sveriges multikulturellförda politik som en förmildrande faktor till utanförskap. Vidare kunde inte några mönster urskiljas med avseende på om föräldrarnas landsbygds- eller storstadsbakgrund hade någon inverkan på deras barns identitetstyper. Samtliga respondenter visade sig bemästra sina föräldrars hemspråk, därför kan inga slutsatser dras om sambandet mellan språkkunnighet och identitetstyper.

Interpellationer, diskriminering och kategoriseringar byggda på binära relationer har haft en avsevärd inverkan på respondenterna, och var särskilt förekommande hos de respondenter som hade avvikande särdrag. Sådana företeelser har skapat begränsningar för hur långt respondenterna kan identifiera sig som svenska, då det skapar in- och utgrupper, vilket m.a.o. stänger ute respondenterna från den svenska identitetstypen när de blir påmind om deras annorlundaskap. Anmärkningsvärt för studiens resultat är hur invandringen visar sig kunna fortsätta i Sverige, med tendenser som liknar icke-frivilliga minoriteters sätt att hantera sin livssituation. Om en sådan fortsatt invandring löper över flera generationer, ställer sig detta resultat emot den nordamerikanska forskning som menar att alla grupper med utländsk bakgrund vanligen assimileras efter tre generationer (Portes & Hao, 2002). Det betyder att assimilationen inte behöver öka för varje generation, trots ett gradvist bortfall av det ursprungliga hemlandets kultur över flera generationer, utan kan ersättas och cementeras ned i en identitet och kultur som i många fall avskärmar sig från det större samhällets.

Tydliga begränsningar för studien har funnits. Samtliga respondenter har eftergymnasial utbildning, bor i Göteborg och är idag mellan 24-30 år. Således har studien inte berört vare sig ungdomar i barn- och tonårsåldern samt äldre personer över trettio år eller skillnader i utbildningsnivå. Inte heller har sambanden mellan storstad, småstad och landsbygd utforskats. Variationer på bomiljöer, ålder och utbildningsnivå kan möjligen ge olika utslag och bör därför undersökas.

Kartläggandet av olika identitetstyper öppnar upp möjligheter för vidareforskning, särskilt inom området för integration. Genom att använda mer detaljerade kategorier ökar även valideringen i forskningen, såväl kvalitativt som kvantitativt. Studier kring samband mellan identitetstyper och dess förklaringar med avseende på socioekonomisk status, utanförskap, extremism/radikalisering, politiskt väljarbeteende, vidareutbildning och yrkesval kan vara möjliga vägar för vidare forskning.

Referensförteckning

- Ahmadi, Babak. Ahmadi, Fereshteh. 2012. Ethnic identity and the meaning of context. A study of second-generation Iranians in Sweden, i Hosseini-Kaladjahi, Hassan (red). The Iranian Community in Sweden: Multidisciplinary Perspectives. Mångkulturellt centrum.
- Ahmed, Sara. 2010. Vithetens fenomenologi. Tidskrift för genusvetenskap.
- Ahmed Sara. 2007. A Phenomenology of Whiteness. Feminist Theory.
- Ahmed, Sara. 2004. Strange encounters: Embodied Others in Post-Coloniality. Routledge.
- Althusser, Louis. 1968/2001. Lenin and Philosophy and Other Essays. Monthly Review Books.
- Becker, Howard. 1966. Outsiders – Studies in the Sociology of Deviance. The Free Press.
- Berger, Peter L. Luckman, Thomas. 1966. The Social Construction of Reality. Penguin Books.
- Berry, John W. Sabatier, Colette. 2010. Acculturation, discrimination, and adaptation among second generation immigrant youth in Montreal and Paris. International Journal of Intercultural Relation.
- Berry, John W. Sabatier, Colette. 2008. The role of family acculturation, parental style, and perceived discrimination in the adaptation of second- generation immigrant youth in France and Canada. European Journal of Developmental Psychology.
- Berry, John W. 2005. Acculturation: Living successfully in two cultures. Journal of Intercultural Relations.
- Berry, John W. 1997 Immigration, Acculturation and Adaption. Applied Psychology: An International Review.
- Borgström, Maria. 1999. Att vara mitt emellan: hur spanskamerikanska ungdomar i Sverige kan uppfatta villkoren för sin sociokulturella identitetsutveckling. Stockholms universitet.
- Boyd, Sally. 1987. Den andra generationens språkliga situation, i Lithman, Yngve (red). Nybyggarna i Sverige. Invandring och andra generation. Carlssons.
- Darling, Nancy. Steinberg, Laurence. 1993. Parenting Style as Context: An Integrative Model. Psychological Bulletin.
- De Graaf, Nan Dirk. De Graaf, Paul M. Kraaykamp, Gerbert. 2000. Parental Cultural Capital and Educational Attainment in the Netherlands: A Refinement of the Cultural Capital Perspective. University of Nijmegen.
- de Saussure, Ferdinand. 1914/2006. Writings in General Linguistics. Oxford linguistics.
- de los Reyes, Paulina. Mulinari, Diana. 2005. Intersektionalitet. Kritiska reflektioner över (o)jämlighetens landskap. Liber.
- Deniz, Fuat. Perdikaris, Antonios. 2000. Ett liv mellan två världar: En studie om hur assyriska ungdomar som andra generationens invandrare i Sverige upplever och hanterar sin livssituation. Örebro universitet.
- Deniz, Fuat. 1999. En minoritets odysseé: Upprätthållandet och transformation av etnisk identitet i förhållande till moderniseringsprocesser – Det assyriska exemplet. Uppsala universitet.
- Derrida, Jaques. 1998. Of Grammatology. Baltimore.
- Derrida, Jacques. 1981. Positions. The Athlone Press.
- Ds, 2000(43). Begreppet invandrare – användningen i myndigheters verksamhet. Kultur departementet.
- Efendic, Nedim. Andersson, Fredrik W. Wennerberg, Karl. 2012. Tillväxt i företag ledda av personer med utländsk härkomst i Sverige. SCB.
- Engblom, Charlotte. 2004. Samtal, identiteter och positionering – Ungdomaras interaktion i en mångkulturell miljö. Stockholms universitet.
- Engelbrektsson, Ulla-Britt. 1995. Tales of identity: Turkish Youth in Gothenburg. CEIFO.

- Engelbrektsson, Ulla-Britt. 1987a. Greker i västerstad. DEIFO.
- Engelbrektsson, Ulla-Britt. 1987b. Italienare i västerstad. CEIFO.
- Engelbrektsson, Ulla-Britt. 1987c. Nybyggarna i Sverige – Italienare och greker i Borås, i Lithman, Yngve (red). *Nybyggarna i Sverige: Invandring och andra generation*. Carlssons.
- Esaiasson, Peter. Giljam, Mikael. Oscarsson, Henrik. Towns, Ann. Wängnerud, Lena. 2017 *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. Wolters Kluwer.
- Eva, Olkiewicz. 1990. *Invandrarfamiljer i förändring: en studie över finska och jugoslaviska invandrarungdomar och deras föräldrar*. Stockholms universitet.
- Frankenberg, Ruth. 1993. *White Women, Race Matters: The Social Construction of Whiteness*. University of Minneapolis Press.
- Gibson, Margaret A. 2001. *Immigrant Adaption and Patterns of Acculturation*. Human Development.
- Grisee, Joan. Goodnow, Jacqueline. Kuczynski, Leon. 2000. *New Directions in Analyses of Parenting Contributions to Children's Acquisition of Values*. Child Development.
- Güngör, Derya. Fleischmann, Fenella. Phalet, Karen. 2011. *Religious Identification, Beliefs, and Practices Among Turkish Belgian and Moroccan Belgian Muslims: Intergenerational Continuity and Acculturative Change*. Journal of Cross-Cultural Psychology
- Hacking, Ian. 2004. *Between Michel Foucault and Erving Goffman: Between Discourse In the Abstract and Face-To-Face Interaction*. Economy and Society.
- Hacking, Ian. 1999. *The Social Construction of What?* Press, Cambridge & Mass.
- Hall, Stuart. 1996. *Questions of Cultural Identity*. SAGE Publications.
- Hall, Stuart. 1990. *Cultural Identity and Diaspora: Identity: Community, Culture, Difference*. Lawrence and Wishart.
- Hermerén, Göran. 2011. God Forskningsred. Vetenskapsrådet.
- Hübinette, Tobias. Lundström, Carin. 2011. *Den svenska vithetens melankoli*. Eurozine.
- Hübinette, Tobias. Tigervall, Carina. 2010. *Adoption with Complications: Conversations with Adoptees and Adoptive Parents on Everyday Racism and Ethnic Identity*. International Social Work.
- Hübinette, Tobias. Tigervall, Carina. 2009. *To be Non-White in a Colour-Blind Society: Conversations with Adoptees and Adoptive Parents in Sweden on Everyday Racism*. Journal of Intercultural Studies.
- Lamont, Michèle. Molár, Virág. 2002. *The Study of Boundaries in the Social Sciences*. Annual Reviews.
- Lundqvist, Catarina. 2010. *Möjligheternas horisont: Etnicitet, utbildning och arbete i ungas berättelser och karriärer*. Linköpings universitet.
- Mohanty, Chandra Talpade. 1999. *Med västerländska ögon. Feministisk forskning och kolonial diskurs i Eriksson, Eriksson Baas, Thörn (red). Globaliseringens kulturer*. Nya Doxa.
- Ogbu, John. 1993. *Differences in Cultural Frame of Reference*. International Journal of Behavioral Development.
- Pettersson, Helene Jacobson. 2008. *Socialt medborgarskap och social delaktighet. Lokala upplevelser bland unga kvinnor och män med utländsk bakgrund*. Växjö universitet.
- Phalet, Karen. Schönplugg, Ute. 2001. *Intergenerational Transmission of Collectivism and Achievement Values in Two Acculturation Contexts: The Case of Turkish Families in Germany and Turkish and Moroccan Families in the Netherlands*. Journal of Cross-Cultural Psychology.
- Phinney, Jean & Ong, Anthony. 2007. *Conceptualization and Measurement of Ethnic Identity: Current Status and Future Directions*

- Phinney, Jean. 1991. Ethnic identity and self-esteem: A review and integration. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*.
- Phinney, Jean. 1990. Ethnic identity in adolescents and adults: Review of research. *Psychological Bulletin*.
- Portes, Alejandro. Hao, Lingxin. 2002. The price of uniformity: language, family and personality adjustment in the immigrant second generation. *Ethnic and Racial Studies*.
- Portes, Alejandro. Zhou, Min. 1993. The New Second Generation: Segmented Assimilation and Its Variants. *The Annals of the American Academy*.
- Roediger, David. 1999/1991. *The Wages of Whiteness: Race and the Making of the American Working Class*. Verso.
- Rooth, Dan-Olof. 2001. Etnisk diskriminering och ”Sverige-specifik” kunskap. Vad kan vi lära från studier av adopterade och andra generationens invandrare? *Ekonomisk debatt*.
- Rumbaut, Ruben G. 1994. The Crucible within: Ethnic Identity, Self-esteem, and Segmented Assimilation among Children of Immigrants. *International Migration Review*.
- SCB. 2014. Utbildningsbakgrund bland utlandsfödda. Enheten för statistik och utbildning.
- SCB. 2010. Befolkning efter bakgrund. Enheten för befolkningsstatistik.
- Schönpflug, Ute. 2001. Intergenerational transmission of values: The Role of Transmission Belts. *Journal of Cross-Cultural Psychology*.
- Sernhede, Ove. 2009. Territoriell stigmatisering, ungas informella lärande och skolan i det postindustriella samhället. *Utbildning & demokrati*.
- Soininen, Maritta. 1989. Samhällsbilder i vardande. Politisk socialisation och den finska andra generationen. CEIFO.
- Tajfel, Henri & Turner John C. 1986. The Social Identity Theory of Intergroup Behaviour. *Psychology of Intergroup Relations*.
- Verkuyten, Maykel. Yildiz, Ali Aslan. 2007. National (Dis)identification and Ethnic and Religious Identity: A Study Among Turkish-Dutch Muslims. *Personality and Social Psychology Bulletin*.
- Verkuyten, Maykel. 2005. Ethnic Group Identification and Group Evaluation Among Minority and Majority Groups: Testing the Multiculturalism Hypothesis. *Journal of Personality and Social Psychology*.
- Vetenskapsrådet. Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning. URL: <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> (hämtad 2017-05-25)
- Ward, Colleen & Rana-Deuba, Arzu. 1999. Acculturation and Adaptation Revisited. *Journal of Cross-Cultural Psychology*.
- Waters, Mary C., and Tomas R. Jimenez. 2005. Assessing immigrant assimilation: New empirical and theoretical challenges. *Annual Review of Sociology*.
- Whyte, William Foote. 1943/2010. *Street Corner Society: den sociala strukturen i en italiensk-amerikansk slumstadsdel*. Égalité.
- Wikström, Hanna. 2009. *Etnicitet*. Liber.
- Wikström, Hanna. 2007. (O)möjliga positioner: Familjer från Iran & postkoloniala reflektioner. Göteborgs universitet.
- Yazgan, Ayla. 1993. *Turkiska Pojkar: Andra generationens invandrare*. CEIFO.
- Yazgan, Ayla. 1983. *Turkiska flickor: Andra generationens invandrare*. SIV.
- Zhou, Min. 1997. Segmented Assimilation: Issues, Controversies, and Recent Research on the New Second Generation. *International Migration Review*.
- Ålund, Aleksandra. 1985. *Skyddsmurar. Etnicitet och klass i invandrarsammanhang* Liber förlag.

Appendix

Intervjuschema

Härmed ger du, genom din medverkan ditt samtycke till att du frivilligt vill delta i den här undersökningen. Du har rätt att avbryta ditt deltagande när du vill. All information är sekretessbelagd, och tystnadsplikt, anonymitet och konfidentialitet av inhämtade uppgifter råder. Ditt förnamn kommer att ändras till ett likasinnat namn för att bevara namnets karaktär. Alla ljudinspelningar och allt transkriberat material kommer att bevaras säkert.

Bakgrundsinformation

1. Namn
2. Ålder
3. Kön
4. Utbildningsnivå
5. Yrke
6. Födelseland
7. Religiös tillhörighet
8. Språk
9. Om född utomlands; ålder vid ankomsten till Sverige
10. Medborgarskap/Dubbelmedborgarskap

Familj, föräldrelationer och det större samhället

1. Vad har dina föräldrar för bakgrund?
 - a. Vilken utbildningsnivå och yrken har de idag?
 - b. Hur länge har de bott i Sverige?
 - c. I vilken utsträckning pratar de svenska?
2. Hur är din relation till dina föräldrar?
 - a. Har de haft stor delaktighet i ditt liv?
3. Under vilka former har de uppfostrat dig?
 - a. Upplever du att fick/får du göra precis allt som svenska barn fick göra?
 - b. Vilka förväntningar har de ställt på dig?
 - c. Vilken syn på könsroller och jämställdhet har de?
4. Hur viktig är dina föräldrars hemlands kultur för dina föräldrar?
 - a. Är högtider och traditioner viktiga inslag?
 - b. Vad tycker de om svensk kultur och Sverige i övrigt?
 - c. Har ni något samfund ni umgås med?
5. Har du lika lätt för att umgås hemma med familjen som du har/hade med dina vänner, skol-/universitetskamrater och arbetskamrater?
 - a. Vilken/vilka av de nämnda grupperna har mest förståelse för dig? Varför?
6. Känner du att du har fått hjälp och stöd moraliskt som finansiellt av dina föräldrar med avseende på utbildning, mål och drömmar?
 - a. Finns det grupper, organisationer och/eller myndigheter som har hjälpt dig i dina livsmål?
 - b. Vem har varit mest hjälpsam?

Identitetskonstruktion

1. Vad tänker du när du hör ordet "svensk"?
2. Vad tänker du när du hör ordet "invandrare"?
3. I vilken grupp skulle du placera dig själv?

4. Känner du dig mest svensk eller [etnokulturell tillhörighet]?
 - a. Varför?
5. Finns det någon grupp, d.v.s. den svenska, din [etnokulturella tillhörighet] eller andra grupper/tillhörigheter som du känner att du behöver mer bekräftelse ut av?
6. Hur skiljer du dig från andra? På vilket/vilka sätt?
7. Finns det en grupp du efterliknar mer än andra? På vilket/vilka sätt?
8. Hur beskriver din familj, dina vänner och utomstående din identitet?
 - a. Ser de dig som svensk eller [etnokulturell tillhörighet]?
9. Känner du att det finns grupper som inte gillar dig/du inte gillar eller som du/de uppfattar som hot?

Diskriminering

1. Har din etniska/religiösa grupp blivit diskriminerad eller marginaliserad historiskt?
 - a. Hur har det påverkat dig och din familj i Sverige?
2. Uppfattar du att det finns fördomar mot dig, din etniska tillhörighet och kultur idag?
 - a. Har du varit medveten om sådana stereotypiseringar och fördomar från allmänheten och vänner?
 - b. Vilka förväntningar tror du de har av dig?
 - c. Hur har det påverkat dig?
3. Har du någon gång känt dig diskriminerad?
 - a. På vilket sätt?
 - b. I vilket sammanhang?
4. Känner du dig obekväm på grund av din bakgrund när du vistas i vissa miljöer, rum och institutioner?
 - a. I vilket sammanhang och varför tror du att du blir obekväm?
5. Hur ofta och på vilket sätt uppmärksammas din utländska bakgrund i sociala situationer?
6. Händer det att du måste dölja din bakgrund i något sammanhang?
 - a. Varför?
 - b. Hur har det påverkat dig?

Övrigt

1. Har du något du vill tillägga?

Tack för din medverkan.

Intervjublankett

Hej!

Jag skriver för tillfället en kandidatuppsats om hur personer med utlandsfödda föräldrar konstruerar sin identitet. Nu behöver intervjupersoner till studien, och jag hoppas på att du vill delta!

Urvalskriterierna är att du har minst en utlandsfödd förälder, samt att du antingen är född i Sverige eller har kommit till Sverige upp till att du fyllde 6 år. Intervjun tar ungefär en timme.

Du ger genom din medverkan ditt samtycke till att du frivilligt vill delta i den här undersökningen. Du har rätt att avbryta ditt deltagande när du vill. All information är sekretessbelagd, och tystnadsplikt, anonymitet samt konfidentialitet av inhämtade uppgifter råder. Ditt förnamn kommer att ändras till ett annat namn. Alla ljudinspelningar och allt transkriberat material kommer att bevaras säkert.

Skicka ett privat meddelande om du är intresserad eller om du känner någon som skulle vara intresserad.

Tack på förhand!

Lingvistiska konstruktioner

Lingvistiska konstruktioner kring ordet
invandrare

Lingvistiska konstruktioner kring ordet
svensk

Positiva
associationer

Glada, humoristiska, lättsamma, positiva, positiv syn på livet, dans, sång, livlig, kulturrikedom, kulturellt berikade människor, bra på småprat, hjälper till i arbetsmarknaden, mångkulturellt, uppfostrade, lätta att prata med, varm personlighet, hopp, pånyttfödelse, mångfald

Smart, någon som är lite bättre, ordningsam, välklädd, företagsamma, stor tillit stat, platt hierarki, vacker natur, duktig [ofta kopplat till svenska kvinnor], trevlig, lugn, säker, ärligt uppsåt, rättvisa, effektiva, jämställda, låg korruption, stark stat, demokrati, bra samhällssystem, frihet, öppenhet, trygghet, uppriktighet, finkultur

Binära
relationer

Negativa
associationer

Evighetsord, någon som alltid vandrar, pratar inte bra svenska, macho [om det är en man], billiga kläder, ett skällsord [åsyftar ordet invandrare], fel typ av invandrare [åsyftar någon med låg utbildning som utnyttjar det svenska välfärdsystemet], lever på andras arbete, för patriotisk till sin egen bakgrund, oanpassbar, påflugna, högljudda, farliga, oberäkneliga, osäkra, fattigdom, ny underklass, kostnad, börda, kriminalitet, andra klassens medborgare, orättvisa, rasism, fulkultur

Individualistisk, ensam, slutenhet, ouppnåelighet, vilsna, värderar vänner högre än familj, ställer dumma frågor, asocial, personlighetslös, måttlös alkoholkultur, för mycket vänster [åsyftar ideologi], tafatthet, inte för personlig, håller distans, måna om sitt privatliv, låter inte människor komma nära dig, fyrkantiga, rädsla för att hamna utanför, besatta av tid och scheman, kalkylerande, överanalyserande, skäms för allting, saknar civilkurage, avundsjuka, mobbare, flockbeteende, ouppfostrade

Neutrala
associationer

Binära
relationer

Någon som inte kommer från Sverige, någon som har kommit till Sverige, människor som kommer från något annat land, medelåldrig, närgången, förorter, främmande kroppar [åsyftar en motsats till blond och blåögd], konservativa åsikter

Blonda barn, diplomatisk, konsensus, försiktighet, ej impulsiv, regn, någon som bor i Sverige, en individ som känner sig hemma i Sverige, blond och blåögd, Kalles kaviar, Lasse Åberg, vit, kalkylerande, klär sig likriktat och konformt, sekulära, konflikträdsla

Beskrivning: Det är tydligt att respondenterna placerade sig själva, och upplevde sig bli placerade utifrån binära oppositioner av utomstående (Derrida, 1981). De här orden har samlats från det transkriberade materialet och beskriver vad respondenterna associerar med ordet invandrare och svensk (se intervjuschema, tema identitetskonstruktion: fråga 1-3.). Det är tydligt att positiva ord som associeras med ordet svensk, har motsvarande binära negativa ord associerade hos ordet invandrare och vice versa. Därmed kan våldsamma hierarkier urskiljas i detta avseende.